

15. Погорєлов. О. Інформаційний простір країни прирівнюється до надр. Може, ще не всі зрозуміли? День. №46–47. – 16–17 2012. – С.18–19.

16. Павко. А. Політична культура українського суспільства в умовах трансформаційних змін: теоретичні виміри і суспільні реалії. // Віче №14/2011. – С.11.

17. Парламентські слухання на тему «Стан суспільної моралі в Україні» // Віче. – № 23. – 2011. – С. 54–57.

18. Почепцов. Г. Нематеріальне можна і треба конструювати // Урядовий кур'єр. – № 246. – 31.12.2011. – С. 18.

19. Рудич. Ф. Політологія: Підручник. – 3-тє вид., перероб., доп. – К.: Либідь, 1009. С. 93.

20. Роль. М. 20 років тому Україна стала правонаступницею УНР // «Українська правда». – 22.08.2012.

21. Семенюк-Самсоненко. В. Криза духу // Голос України. – 25.11.2011. – №222(5222). – С. 7.

22. Советский энциклопедический словарь. Глав. ред. А. М. Прохоров. М., «Советская энциклопедия» 1990, издание 4-е, исправленное и дополненное. – С. 490.

23. Сокирко. О. Хребет нації // Український тиждень – №24. 17–23.06.2011. – С. 12–14.

24. Тютюнник. Є. Солоня панацея гіркої проблеми // Урядовий кур'єр. – 314(46580). – 25.01.2012. – С. 1, 19.

25. Томак. М. «У Речі Посполитій був один із найбільших у світі відсоток шляхти» // №102. – 15–16.06.2012. – С. 14–15.

26. Цюпин. Б. Супербагаті успадковують землю. Британський дослідник-журналіст Стівен Армстронг непокоїться, що клас олігархії відсунув на узбіччя демократичні інституції в усьому світі. // Український тиждень. – 21–27.2011. – № 43(208). – С. 40–43.

27. Шевчук. В. Темна доба // Український тиждень – №17. 29.04–05.05.2011. – С. 52.

обумовлені, зокрема, неналежною підготовкою фахівців. В умовах зниження темпів виробництва, розвитку системи освіти без урахування структури вітчизняного виробництва, погіршення якості підготовки фахівців, зниження престижу науково-технічних професій, в умовах дисбалансу між попитом та пропозицією робочої сили спостерігається низький рівень конкурентоспроможності національного ринку праці. Таким чином, для підвищення продуктивності праці, забезпечення випуску конкурентоспроможної на світовому ринку продукції, поліпшення інтеграції України у світове економічне співтовариство необхідне посилення впливу, а часом і втручання органів державної влади задля зменшення дисбалансу та налагодження взаємодії між відповідними ланками процесу підготовки та працевлаштування фахівців.

✦ Проблеми підготовки фахівців, управління вищою освітою та її якості досліджували В. Бакуменко, В. Бесчастний, М. Білинська, Л. Гаєвська, Д. Дзвінчук, Ю. Комар, В. Кремень, В. Луговий, І. Мусієнко, С. Майборода, В. Малиновський, Н. Нижник, В. Огаренко, Ю. Сурмін, Ж. Таланова, С. Шевченко та інші. Різні аспекти зайнятості на ринку праці розглядалися в роботах Л. Антошкіної, О. Амосова, В. Васильченко, О. Васильєвої, Н. Гаман, Л. Гончарової, В. Міненко, О. Штанської.

✦ Наявність досліджень з питань підготовки фахівців для ринку праці, дозволяють, ґрунтуючись на чинних нормативних документах, окреслити проблемні аспекти підготовки фахівців для сучасного ринку праці.

✦ Розглянути проблемні аспекти ефективної та якісної підготовки фахівців вищими навчальними закладами і проаналізувати нормативно-правове підґрунтя ефективного забезпечення кваліфікованими кадрами національного ринку праці.

✦ На думку вчених, в Україні останнє десятиліття не вивчаються поточні і перспективні потреби ринку праці, відсутнє перспективне та стратегічне прогнозування попиту та пропозиції найпоширеніших професій і спеціальностей. «У сучасному світі вже не виникає потреби у професійних конгломератах, із виникненням нових професій потребує оновлення і професійна складова сучасного працівника. Поява нових професій або переорієнтація тих, що вже існують, на нові умови діяльності потребують динамічного втручання держави в розроблення нової концепції підготовки національно-технічної, національно-гуманітарної еліти, здатної протидіяти кризовим явищам у суспільстві» [1, с. 18]. В. О. Огнев'юк наголошує, що «для поліпшення підготовки фахівців нового покоління слід удосконалити механізм державного замовлення на спеціалістів відповідно до соціально-економічних пріоритетів; здійснити поетапну науково-організаційну та технологічну перебудову всіх навчальних закладів, спрямовану на підвищення якості освіти, зростання професійної та академічної мобільності, інтеграцію вищих навчальних закладів із закладами професійно-технічного навчання. Зазначена структурна перебудова не тільки забезпечить більш ефективне використання ресурсів галузі освіти, а насамперед, створить нові якісні умови функціонування ринку праці» [2, с. 152].

Кадрова політика держави повинна бути спрямована на прогнозування майбутнього з метою стратегічного бачення формування, професійного розвитку та національного використання кадрів, усіх трудових ресурсів України, чіткого визначення цілей і пріоритетів кадрової діяльності. Адже зараз «діяльністю багатьох ВНЗ спе-

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Мета

Виклад основного матеріалу

УДК 377.35:331.5

Наталія Ковальська

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Національний ринок праці потребує компетентного спеціаліста, здатного швидко та адекватно реагувати на кризові явища в економіці України та світу. За останнє десятиліття на державному рівні зроблено спробу окреслити завдання щодо підготовки конкурентоспроможного фахівця для національного та міжнародного ринків праці. В статті вивчено можливості стратегічного планування в кадровій політиці держави. Наведено законодавчо-нормативне підґрунтя підготовки та працевлаштування фахівців на ринку праці. Проаналізовано статистичні відомості щодо показників зайнятості та тривалості безробіття на ринку праці.

Ключові слова: державна кадрова політика, підготовка фахівців, ринок праці, якість освіти.

✦ Сучасний стан економіки України та її недостатня стійкість до фінансово-економічних потрясінь

© Ковальська Н.М., 2012.

Постановка проблеми

ціальний уповноважений центральний орган у галузі освіти і науки керує формально, не маючи необхідних фінансових функцій, загального стратегічного плану розвитку закладів освіти з погляду забезпечення вітчизняної економіки сучасними кадрами, в цьому плані державна освіта та економіка країни працюють за окремими годинниками, не узгодженими між собою» [3, с. 16]. На думку науковців, «важливим є питання визначення потреби у фахівцях з вищою освітою за видами економічної діяльності. Відповідно до європейської системи обліку і статистики в Україні запроваджена в 2001 році Класифікація видів економічної діяльності. Основним економічним показником під час визначення обсягів загальної потреби у фахівцях для усіх видів економічної зайнятості населення є показник зайнятості населення» [4, с. 19]. Наприклад, за даними статистичної звітності, в 2011 р. кількість зайнятого населення за видами економічної діяльності становила 20324,2 тис. осіб. У тому числі:

- 3 410,3 – сільське господарство, мисливство, лісове господарство, рибальство, рибництво;
- 3 352,7 – промисловість;
- 924,5 – будівництво;
- 4 865,0 – торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку; діяльність готелів та ресторанів;
- 1 379,5 – діяльність транспорту та зв'язку;
- 350,6 – фінансова діяльність;
- 1 187,5 – операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям;
- 1 055,5 – державне управління;
- 677,6 – освіта;
- 1 320,8 – охорона здоров'я та надання соціальної допомоги;
- 800,2 – інші види економічної діяльності [5, с. 64].

Постійно, в роки незалежності розробляються документи найчастіш практичного, галузевого напрямку, спрямовані на створення нормативно-правової бази щодо підготовки конкурентоспроможних фахівців для національного і міжнародного ринку праці. Як зазначає Ю. П. Сурмін, «Парадоксальність сучасного кадрового стану в Україні в тому, що вона є крупним світовим генератором трудових ресурсів у зовнішнє середовище, характеризується значним безробіттям та одночасно дефіцитом сучасних робітників з відповідною освітою та професійною мораллю» [6, с. 16]. З 2000 року було розроблено низку таких документів: «Комплексна програма підготовки державних службовців», «Наукова програма дослідження розвитку державної служби та вдосконалення кадрового забезпечення державного управління», «Державна програма підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції України на 2004–2007 роки», Постанова Міністрів України «Про затвердження Державної програми розвитку вищої освіти на 2005–2007 роки», «Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», «Державна програма роботи з обдарованою молоддю на 2006–2010 роки», Програма економічних реформ України на 2010–2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», Указ Президента України Про заходи щодо забезпечення ефективності реалізації Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», Указ Президента України про Національний план дій на 2012 рік щодо впровадження Програми економічних реформ

на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», Указ Президента «Про Президентський кадровий резерв «Нова еліта нації»», Стратегія державної кадрової політики на 2012–2020 рр., Указ Президента України «План заходів щодо реалізації у 2012 році положень Стратегії державної кадрової політики на 2012–2020 роки», Закон України «Про зайнятість населення» та ін.

Зокрема, в затвердженій Указом Президента України 1 лютого 2012 року № 45/2012 Стратегії державної кадрової політики на 2012–2020 роки, яка базується, зокрема, на Конституції та законах України, визначена необхідність в постійному моніторингу попиту та пропозиції на ринку праці у фахівцях різних освітньо-кваліфікаційних рівнів підготовки. В світлі визначення шляхів і засобів кадрового забезпечення реформ, професіоналізму їх здійснення, визнано потребу в удосконаленні механізму формування державного замовлення на підготовку фахівців та впровадження нових підходів в роботу системи управління професійною орієнтацією молоді. В Стратегії поставлено завдання втілювати наукові розробки в практику державної кадрової політики задля вирішення не лише кадрового забезпечення поточних завдань, а й врахування тенденцій реформування держави та суспільства, адже «нечіткість нормативно-правових визначень, відсутність системних монографічних досліджень самого явища державної кадрової політики як такої, а також систематичного моніторингу стану кадрового забезпечення усіх суспільних сфер не тільки не сприяють її ефективному практичному здійсненню на національному та місцевому і галузевому рівнях, а й призводять до наукової плутанини в цьому питанні» [7, с. 13]. Стратегія державної кадрової політики на 2012–2020 роки своєю метою та завданнями позиціонує необхідність певних зрушень в соціальному, економічному, інституційному та організаційному аспектах державної кадрової політики. Таким чином, закладено спрямованість на зростання конкурентоспроможності держави через досягнення відповідного розвитку людського потенціалу держави для забезпечення суспільного виробництва кваліфікованими кадрами з розбудовою системи управління трудових ресурсів на підставі удосконаленої нормативно-правової бази.

Законом України «Про зайнятість населення» на державному рівні гарантується можливість працездатних громадян вільно обирати професію та вид діяльності. Слід зазначити, що в умовах кризи актуальним є «безплатне сприяння у підборі роботи і працевлаштуванні відповідно до покликання, здібностей, професійної підготовки, освіти, з урахуванням суспільних потреб, всіма доступними засобами, включаючи професійну орієнтацію і перепідготовку; безплатне навчання безробітних нових професій, перепідготовку в навчальних закладах або в системі державної служби зайнятості з виплатою матеріальної допомоги» [8, с. 4]. Поступово держава має скоординувати та організувати процеси, які дозволять налагодити взаємозв'язок між освітою та ринком праці на засадах соціального партнерства. Адже в Україні на кінець 2011 року було зареєстровано 482,8 тис. безробітних осіб, серед яких 13,2 % – молоді люди 20–24 років, тобто тих, хто найчастіше вперше шукає роботу після закінчення навчального закладу. Відомо, що проблеми на старті професійного становлення призводять до втрати професійної компетенції, іноді до перекваліфікації, що призводить до фінансових втрат держави (виплата по безробіттю, фінансування перепідготовки спеціаліста). Зокрема, в Україні на кінець 2011 року період зареєстро-

ваного безробіття: до 1 місяця у 118,6 тис. осіб; від 1 до 3 місяців – 135,0 тис. осіб; 3–6 місяців – 90,7 тис. осіб; 6–9 місяців – 64, 0 тис. осіб; 9–12 місяців – 43,6 тис. осіб; 12 місяців і більше – 30,9 тис. осіб. Середня тривалість зареєстрованого безробіття в Україні 5 місяців [5, с. 175] Але науковцями доведено, що найнебезпечніша фаза у тих, хто залишився без роботи, настає після шести місяців її пошуку. В цій фазі починаються з'являтися ознаки деструктивних змін особистості, а надалі людина відчуває себе безпорадною й примиряється з ситуацією. Поступово особистість звикає до бездіяльності, а як спеціаліст втрачає професіоналізм і здобути навички. Враховуючи нарікання з боку роботодавців на рівень підготовки фахівців, швидкість науково-технічного прогресу і відсутність досвіду роботи або його недостатній термін, молодий спеціаліст може досить швидко втратити будь-який шанс знайти собі робоче місце на ринку праці. Саме тому законом «Про зайнятість населення» молодим спеціалістам гарантується «надання роботи за фахом на період не менше трьох років молодим спеціалістам – випускникам державних навчальних закладів держави, раніше заявлених підприємствами, установами, організаціями» [8, с. 5].

Програма економічних реформ України на 2010–2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» охоплює широкий набір стратегічних перетворень за п'ятьма напрямками. Адже «швидка зміна умов життя змушує шукати нові підходи до підготовки кадрів, здатних ефективно працювати в XXI столітті. Між вищою освітою й життям має бути сформована певна інформаційна система, свого роду когнітивна інфраструктура, яка забезпечуватиме трансляцію потреб виробництва в систему освіти, спонукати її до формування змісту нових ідей і знань відповідно до потреб сьогодення» [9, с. 92]. Забезпечення поставлених в програмі завдань з точки зору кадрової політики та підготовки фахівців розглядається в контексті підвищення стандартів життя за рахунок реформи системи освіти. В Програму економічних реформ України закладено завдання детально проаналізувати необхідні кроки щодо удосконалення системи освіти, підвищення її якості і конкурентоспроможності, забезпечення доступності освіти та підвищення ефективності фінансування освіти. Нарешті, програма дій має свої індикатори успіху, зокрема, «збільшення показника кількості студентів денної форми навчання на одного викладача до 18; розробка професійних стандартів і модульних програм навчання, на формування компетенції не менше ніж за 150 професіями; обладнання 100 % загальноосвітніх навчальних закладів сучасними комп'ютерними комплексами, підключення їх до мережі Інтернет, подолання «цифрової неграмотності» дітей, підлітків, учителів, незалежно від місця проживання; присутність ВНЗ України в основних міжнародних рейтингах найкращих університетів» [10, с. 33].

В програмі, по-перше, визначено основні проблеми сфери освіти: невідповідність якості освіти сучасним вимогам; недостатня доступність освіти; неефективність механізму державного фінансування системи освіти; наростання диспропорцій між підготовкою фахівців і попитом на них на ринку праці; відсутність єдиного освітнього простору [10, с. 30].

По-друге, чітко окреслено причини наявних проблем: «відсутність єдиної системи управління якістю освіти та її моніторингу; відсутність державних норм визначення вартості освітніх послуг у ВНЗ і ПТУ; неефективність норм бюджетного фінансування дошкільних, загальноосвітніх і позашкільних закладів; обмеженість автоном-

ності й відсутність реальних стимулів для ефективного використання бюджетних і залучених коштів у навчальних закладах (зокрема, в умовах скорочення контингенту учнів); наявність (унаслідок несприятливої демографічної ситуації) великої кількості малокомплектних шкіл у сільській місцевості; неефективність моніторингу потреб ринку праці, відсутність урахування сучасних потреб роботодавців системою професійно-технічної та вищої освіти; неузгодженість дій державних структур при плануванні потреби у фахівцях» [10, с. 31].

Зазначимо, що питання якості вищої освіти зараз є особливо актуальним. Адже серед економічно активного населення у віці 15–70 років у 2011 році (22056,9 тис. осіб) – 5 907,7 тис. осіб мають повну вищу освіту. Відомо, що від якості системи освіти залежить конкурентоспроможність регіону і країни, зокрема, рівень економічного та соціального розвитку. Серед причин існуючих нині проблем забезпечення якості вищої освіти, в контексті входження нашої країни до Болонського процесу, називають: відсутність визначальної ролі органів державного управління; непослідовна політика держави, в якій не віддзеркалені зростаючі вимоги роботодавців щодо необхідності змін у змісті вищої освіти; всезростаючі в умовах демократичних перетворень очікування студентів щодо спроможності ВНЗ задовольнити їх потреби; корпоративні інтереси викладацького середовища [13, с. 9].

Головними серед ряду факторів, які висуваються до вищої школи в контексті євроінтеграції і сприяють актуалізації успадкованих і придбаних особливостей сучасної системи вищої освіти, визначених вимогами зовнішнього середовища (насамперед, соціальним оточенням), називають:

- забезпечення рівного доступу громадян до здобуття якісної вищої освіти;
- оптимізацію мережі вищих навчальних закладів з урахуванням загальнодержавних та регіональних потреб;
- формування нового змісту вищої освіти згідно з європейськими стандартами;
- розширення підготовки кадрів із спеціальностей, які забезпечують інноваційний розвиток національної економіки;
- підвищення добробуту суспільства [11, с. 240].

До чинників позитивного впливу на підвищення якості освіти можна уналежнити: переосмислення та розробку нових концепцій діяльності вищої школи; удосконалення існуючих державних стандартів якості; ініціацію систематичного і постійного внутрішнього процесу забезпечення якості, розвитку культури якості у ВНЗ; «генерація стимулів» до підвищення якості вищої освіти з боку вимог ринку праці; інтеграція ВНЗ з провідними підприємствами, що забезпечується узгодженими програмами, досконалими умовами практики, можливістю оснащення лабораторій сучасним обладнанням; урахування потреб студента і ринку праці, гнучкість щодо змін програм навчання; встановлення співпраці з Європейською мережею агенцій із забезпечення якості з метою узгодження стандартів, процедур та рекомендацій з питань гарантії якості вищої освіти [12, с. 12].

⇒ З урахуванням всіх аспектів підготовки фахівців можна поліпшити формування загальнодержавних, міжгалузевих та внутрішньогалузевих пропорцій для збалансованого розвитку вищої освіти і підготовки висококваліфікованих спеціалістів відповідно до потреб ринку праці. За цим напрямком дослідження нами планується написання ще декількох статей.

Андрій Куліков

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

У статті автором з'ясовано, що у формуванні партнерства активна роль має відводитися державі при дотриманні нею прийнятих правил і принципів партнерства з бізнесом. Реальне впровадження державно-приватного партнерства на різних рівнях влади може сприяти економічному зростанню та підтримці національної безпеки країни. Істотним чинником активнішого впровадження державно-приватного партнерства на державному або регіональному рівні може стати вивчення зарубіжного досвіду.

Ключові слова: вільна конкуренція; неокласична модель; монетаризм; економічна політика; державно-приватне партнерство.

☞ Сьогодні існують різні підходи до визначення партнерських відносин держави і бізнесу. Нині досить складно дати чіткі параметри теоретичних напрямів, що характеризують економічний зміст партнерських відносин держави і підприємницьких структур. Немає правильного й однозначного уявлення про те, чи існує певне верховенство держави при формуванні подібних відносин або перевагу мають підприємницькі структури, не визначено, хто має бути конкретним і регулярним ініціатором партнерських відносин і що, власне, є державно-приватним партнерством. У зв'язку з цим доцільно навести ті або інші трактування та визначення, які, можливо, будуть спірними або недостатньо доведеними.

Проблемам розвитку інституціональних основ побудови відносин між державою і приватним сектором присвячені праці Т. Веблена, Дж. Коммонса, Р. Коуза, Д. Норта, Дж. Ходжсона та інших. Серед вітчизняних учених слід назвати О. Амошу, В. Дементьєва, А. Гриценку, В. Сікору, А. Чухна та ін.

Поза сумнівом, акцентуючи увагу на практичних умовах щодо реалізації інвестиційних проектів на умовах державно-приватного партнерства, слід, на нашу думку, розглянути найбільш значущі теоретичні аспекти формування і розвитку відносин держави і бізнесу.

☞ Метою статті є дослідження сутності та надання характеристики державно-приватного партнерства як механізму державного управління.

☞ Взаємозв'язок держави і підприємницьких структур в умовах ринкового господарства має тривалі й міцні корені, причому його сутнісна характеристика, насамперед, у тому, що в країнах із традиційно розвиненою ринковою економікою власність на засоби виробництва, як відомо, переважно знаходиться в управлінні у приватних суб'єктів економічної діяльності. Проте, держава при цьому не усувається від регулювання національної економіки і звертається до діяльності приватних суб'єктів господарювання. У зв'язку з цим було б помилкою протиставляти приватні суб'єкти економічної діяльності і державу як інститут, покликаний тільки контролювати та регулювати діяльність цих суб'єктів і ринкові відносини.

На сьогодні суспільством нагромаджені величезний практичний досвід і теоретичні знання з управління як

1. Медведєв І. А. Державне управління розвитком університету: теоретичні та прикладні аспекти [Текст] : монографія / І. А. Медведєв ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харк. регіон. ін-т держ. упр. – Х. : Магістр, 2011. – 219 с. : рис. – Бібліогр. – С. 205–218. – 300 экз.

2. Огнев'юк В. О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. – К.: Знання України, 2003. – 450 с.

3. Зіньковський Ю. Камені спотикання вітчизняної вищої освіти/Юрій Зіньковський// Вища школа. – 2011. – №3. – С. 7–18.

4. Економічні основи інноваційного розвитку вищих навчальних закладів України [Текст]: монографія/ За заг. ред. В. І. Лугового. – К.: Пед.преса, 2009. – 384 с.

5. Економічна активність населення Херсонської області 2011: Статистичний збірник Державної служби статистики України – Херсон: Головне управління статистики у Херсонській області, 2012. – 206 с.

6. Сурмін Ю. П. Сучасна кадрова політика в Україні: контур проблем реалізації / Ю. П. Сурмін// Стратегія державної кадрової політики – основа модернізації країни: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 31 трав. 2012р.: до 15-річчя галузі науки «Державне управління». – К.: НАДУ, 2012. – С.16–19.

7. Стратегія державної кадрової політики на 2012–2020 роки. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/14429.html>. – Назва з екрану.

8. Закон України «Про зайнятість населення» / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/803-12/print1343834041402011>. – Назва з екрану.

9. Мусієнко І. І. Зміна структури підготовки кадрів як важливий реформаторський напрям вищої освіти України [Текст] / І. І. Мусієнко// Інвестиції: практика та досвід: наук.-практ. журн. – 2011. – № 2. – С. 91–93.

10. Програма економічних реформ України на 2010–2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http // president.gov.ua/docs](http://president.gov.ua/docs). – Назва з екрану.

11. Мусієнко, Іван Іванович Інноваційний розвиток освітньої системи як основа гарантування національної безпеки України: засади, механізми управління, напрями забезпечення [Текст] : монографія / Мусієнко Іван Іванович ; Чорномор. держ. ун-т ім. П. Могили. – Х. : Оберіг, 2011. – 367 с. : рис. – Бібліогр. – С. 330–365. – 300 экз.

12. Внукова Н. Якість освіти у реалізації завдань Болонського процесу/ Н. Внукова // Новий колегіум. – 2005. – № 6. – С. 9–13.

13. Шевченко С. О. Державно-громадське управління якістю вищої освіти в Україні: теоретико-методологічні засади та механізми практичної реалізації [Текст]: монографія / С. О. Шевченко. – Д.: Національний гірничий університет, 2011. – 263 с.

Постановка проблеми

Мета

Виклад основного матеріалу